

# משך חכמה

פרשת עקב, פסקא א - ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תק טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

מה שמאכלות אסורות וביאות אסורות מטמטם הנפש ומרחקים הזכות והזהר מאור האלקי, ולאנשים כאלה נחשב חקים למשפטים והבן. ועל פי דבריו<sup>2</sup> יתכן מה דאמרו ריש יומא<sup>3</sup> יצא דם ונכנס מים, כי קודם שנתעצם הכהונה באהרן ובניו היו צריכים לזריקת קרבנות עליהם, שמורה כמו שצריך ליתן נפשו לד', וזה הדם הוא הנפש, וכפר על הנפש, ומזה השיגו הכהנים למסור נפשם עבור העבודה והכהונה, אבל לאחר שנתעצם הכהונה באהרן ובניו, אז די בהזאה שמורה על שיהא מך כאזוב וישפוך לב כמים, שזה צריך הכהן הגדול לבלי רום לבבו בהכהונה גדולה ולשפוך לב כמים, כמו שאיתא בפיט פרשת פרה<sup>4</sup>. ודוק

לעשות להם פעולות של זריקת דם עליהם ללמדם ולחנכם שימסרו נפשם לה' בעבודתם, אבל לאחר מכן נתעלו והיה החוק להם כמשפט, ולא הוצרכו לזריקת דם אלא למים ואזוב, ללמדם שתהיה נפשם שפלה. זה עומק כונתו.<sup>3</sup> בנדפס איש יומא. ופשוט שהוא טעות דפוס, ונדפס איש תחת ריש. והוא ביומא (ד, א) דילפינן פרישה דכהן גדול שבעת ימים לפני יום הכיפורים משבעת ימי המילואים. ופריך בגמ' הא בשבעת ימי המילואים היו מזין עליהם דם, כדכתיב (שמות פרק כט, כא) וְלָקַחְתָּ מִן הַדָּם אֶשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁמַן הַמִּשְׁחָה וְהִזִּיתָ עַל אֹזְנֵיךָ וְעַל בְּגָדֶיךָ וְעַל בְּגָדֵי בְנֵי אֹתוֹ וְקָדַשׁ הוּא וּבְגָדָיו וּבְגָדֵי בְנֵי אֹתוֹ, ובפרישה דכהן גדול לפני יום הכיפורים לא היו מזין עליו דם אלא מי חטאת, והביאה הגמ' לתרץ זה הא דתני רבי חייא "נכנסו מים תחת דם". כלומר ילפינן ממילואים להזות, אלא שבמילואים היו מזין דם ולפני יום הכיפורים מים. והוקשה לרבינו מה ענין מים לדם, והרי הם שני ענינים שונים לחלוטין, שזריקת מי חטאת באים לטהר מטומאת מת, וזריקת דם בא לחנכו לעבודת המקדש, ואין להם שייכות זה לזה, ואיך אמר רבי חייא יצא דם ונכנס מים דמשמע שהם תלויים זה בזה. ומפרש, ששניהם באים למטרה אחת: שישפוך הכהן לבו לה' בעבודה. ובימי המילואים היו צריכים להתעוררות על ידי רמו למסירות נפש לה' כדם, ולאחר מכן היו צריכים רמו לענוה.

<sup>4</sup> בקטע האחרון ("אין לשוחח"): "באזוב. לנדכאים כאזוב. בשני לשפתותיה כשני. בתולעת. לאל תיראי תולעת. לבל יתגאה מתגאה כארו. שאם לא ימך כאזוב ויחשב כתולעת, לא יטהר באזוב ובשני תולעת. ואם לא שפוך לב כמים. לא יטהר בזריקת מים".

[א]

(ז, יב) וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמָעוּן אֶת הַמְּשָׁפְטִים הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר ה' אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

הישראלי צריך להתעלות שייבין טעם החוקים כמשפטים

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה כו' והסיר ד' ממך כל חולי וכו'. ראה בעקדה דברים מתוקים<sup>1</sup>. ויתכן להוסיף על דבריו, כי כאשר נתבלל דברי תורה בגופם ועמדו בנסיגות ארבעים שנה, אז נתהפך להם החקים למשפטים, כי הנפש, הזך והבהיר משיג

<sup>1</sup> תוכן דבריו, דהנה בעל העקידה (כאן) בא ליישב: א. מדוע כתיב המשפטים "אלה", מהו לשון אלה. ב. מה כונתם התורה שבעבור המשפטים יעשה ה' להם ניסים אלו. ומבאר שגם לגויים יש משפטים, ומשפטי הגויים מביאים שלום ורעות בין האנשים למנוע גזל וכדו', אבל אין ביכולתם למנוע דברים שהטבע גורם כמו מחלות וכדו', לפיכך אמר ה' שאם תשמרו את משפטי התורה, מלבד המעלה הגדולה של עשיית משפט ככל הגויים, עוד יש מעלה מיוחדת לישראל שבזכות עשיית המשפטים יזכו להנצל מפגעים שהטבע פוגע. ורבינו מבאר בדרך אחרת הדקדוקים הנראים לעיל, ועוד בא גם ליישב, מדוע כתיב דוקא שכר עבור משפטים ולא עבור חוקים, והרי בסוף פרשת ואתחנן כתיב (דברים פרק ז, יא) וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמְּשָׁפְטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם, ומיד לאחר מכן כתיב רק שכר משפטים. ומיישב, דכונת התורה לומר, שאם זוכה אדם, אז החוקים, שהם מצוות בלא טעם, נעשות משפטים, שנפשו המזוככת מבינה טעם החוקים, ואומרת התורה שאם תזכו לעשות את החוקים בדרגה נעלה כל כך שתבינו שהם משפטים, אז תזכו לשמירה שלא כדרך הטבע [כשם ששינתם את טבע גופכם זה כנגד זה תזכו לשמירה מעל הטבע]. ובזה מיושב כל התמיהות, דלכן כתיב רק משפטים, דהחוקים נעשים משפטים, ולכן כתיב האלה, דהיינו החוקים והמצוות שמוזכרים לעיל ויהיו כולם משפטים אלו, אז תזכו לשמירה שלא כדרך הטבע.

<sup>2</sup> נראה דטעות סופר הוא, וצריך לומר דברינו. וכונתו לומר, דעל פי דבריו שיתכן לאיש הישראלי להתרומם מעל הטבע ולהרגיש החוק כמשפט ולזכות לניסים גלויים שלא כטבע, כן הוא בכהנים, שבתחלת חינכום עוד לא השיגו חשיבות עבודתם, והיתה העבודה בעיניהם כחוק, והיו צריכים

# משך חכמה

פרשת עקב, פסקא א - ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תק טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

היטב.



[ב]

(יג) וְאֶהְיֶה וְיִבְרָכְךָ וְהִרְבֵּךְ וּבְרַךְ פְּרִי בֶטֶןךָ וּפְרִי אֲדָמְתֶךָ דְגַנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ שְׁגַר אֶלְפִיד וְעִשְׂתָּרֶת צֶאֱנָךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךְ לְתֵת לָךְ:

מדוע בהמות נקראים אלפיך וצאן עשתרות

שגר אלפיך ועשתרות צאנך. באבן עזרא, מפרש אחד היה בספרד כו' יעו"ש. ויתכן, דכוון דאלף הוא מלשון מאלפינו דעת, וכמו שדרשו' אלף בינה. וזה, כי מהבהמות ששלח יעקב אמרו במדרש רבה<sup>7</sup> ובירושלמי כתובות<sup>8</sup> דמזה אנו למדים שיעור עונה יעוין רש"י שם<sup>9</sup>, וביבמות<sup>10</sup> אמרו, דמשיאין לו עצה ההוגנת ד' אין טפי

לא, כי היכי דלימטי עונה בחדש, והוא כמו פרים, ששלח פרים עשרה ופרות ארבעים חד לארבע, וזה מלפנו מבהמות ארץ<sup>11</sup>, ועשתרות הוא גם כן ללימוד, לפי שלרחלים מאתים אילים עשרים, הרי אחד לעשר<sup>12</sup>. ויעוין בדבריו ודוק:



[ג]

(כה) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ לֹא תַחֲמוּד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְחַתְּ לָךְ פֶּן תִּזְכָּר בּוֹ כִּי תוֹעֵבֶת ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא:

שני פירושים שונים לפסוק

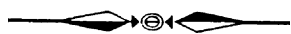
לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תזכר בו כי תועבת ד' אלדיך הוא. לפי דרשת הגמרא פרק רבי ישמעאל, דף נ"ב<sup>13</sup> כתיב

רבה (עו ז) דורש מכאן לעונה האמורה בתורה, הטיילים בכל יום, הפועלים שתיים בשבת, החמרים אחת בשבת, הגמלים אחת לשלשים יום, הספנים אחת לששה חדשים. ואיני יודע לכוין המדרש הזה בכוון. אך נראה בעיני שלמדנו מכאן שאין העונה שוה בכל אדם אלא לפי טורח המוטל עליו, שמצינו כאן שמסר לכל תיש עשרה עזים, וכן לכל איל, לפי שהם פנוים ממלאכה, דרכן להרכות בתשמיש לעבר עשר נקבות, ובהמה משנתעברה אינה מקבלת זכר, ופרים שעוסקין במלאכה לא מסר לזכר אלא ארבע נקבות, ולחמור שהולך בדרך רחוקה שתי נקבות לזכר, ולגמלים שהולכים דרך יותר רחוקה נקבה אחת לזכר"עכ"ל.

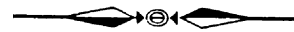
<sup>10</sup> ביבמות מד, א אמרו, שנותנים עצה הוגנת לאדם שלא לישא יותר מארבעה נשים, כדי שיגיע עונה אחת לחודש לכל אשה, כי עונת תלמידי חכמים פעם אחת בשבת.

<sup>11</sup> איוב לה, יא. ופירוש רבינו כונת הכתוב שלימדנו חכמה מבהמות ארץ.

<sup>12</sup> פירוש, ועשתרות מלשון עשר. שלכל זכר צריך עשר נקבות.



<sup>13</sup> פירוש, הגמ' בעבודה זרה (נב, א) שואלת על הפסוק "פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בְּאֵשׁ לֹא תַחֲמוּד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְחַתְּ לָךְ" שלכאורה סתירה יש בפסוק, שכרישא כתיב לא תחמוד שאסור לקחתם, ומיד לאחר מכן כתיב ולקחת לך, שמשמעו שיותר לקחת. והנה דברי הגמ' אין להם הבנה



<sup>5</sup> אבן עזרא דברים (ז, יג) "ומפרש גדול היה בספרד, והוציא טעם למה קראו העברים הבקר בשם 'אלף' והצאן בעשתרות" עכ"ל.

<sup>6</sup> שבת קד, א. ותוכן דבריו, דיש ללמוד מהבהמות והצאן בינה וחכמה. שממה שאנו רואים שהבהמות נוהגות לעבר הנקבות לפי הטורח שעוסקים במלאכה, שככל שעוסקים יותר מעברים פחות, למדנו חכמה שראוי גם לאדם לנהוג כן, שלפי הטורח המוטל עליו כך יקיים מצות עונה. ולא ירבה בעונה אם הוא טורח הרבה במלאכתו ויכלה גופו, ולא ימעט אם הוא פנוי ויענה את אשתו, אלא ינהג בזה כפי שהבהמות נוהגות, לכן נקראות הבהמות אלפיך מלשון לימוד, שבהנהגותיהן הן מלמדות חכמה, והצאן עשתרות מלשון עשר, שצאן אחד צריך עשר נקבות. ואין כונתו שנלמד מיעקב אבינו, דאם כן לא מהבהמות ילפינן אלא מיעקב אבינו, אלא למדנו מיעקב שידע כמה שיעור הזיוג אצל הבהמות, וכמו שפרש"י שכך הוא דרכן של הבהמות, לכן דקדק רבינו בסוף דבריו וכתב לעיין בדבריו של רש"י, כי מהם משמע שמהבהמות בעצמן למדנו זאת.

<sup>7</sup> בראשית רבה (וילנא) פרשת וישלח פרשה עו.

<sup>8</sup> פרק ה הלכה ח

<sup>9</sup> וז"ל רש"י בראשית (לב, טו) "עזים מאתים ותישים עשרים - מאתים עזים צריכות עשרים תישים, וכן כולם, הזכרים כדי צורך הנקבות. ובבראשית

# משך חכמה

פרשת עקב, פסקא א - ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תק טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

וכן מצינו בהפסוק אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשר מדם חלל  
ושביה מראש פרעות וכיוצא בו הרבה לבעלי הלשון. ודוק:



[ד]

(כו) ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו  
ותעב תתעבנו כי חרם הוא:

ביאור מקור האיטור להשכיר בית לגוי

(כו) ולא תביא תועבה אל ביתך, עיקר פשוט<sup>17</sup> הוא בישראל

והוא עבירה בפני עצמה שלא לחמוד עבודה זרה, ואחרי כן כתיב שכשתקח,  
תקח רק לך ולא לגבוה, כי תועבת ה' הוא, ולפי זה הוקשה לו, למה לא  
כתיב הפסוק כסדר הזה, ומביא שכך דרך הכתוב פעמים רבות להביא בחצי  
הפסוק הראשון שני ענינים, ואחרי כן מביא בחצי הפסוק השני שני ענינים  
על הראשונים בדרך הגבלה, ראשון לעומת ראשון, ושני לעומת שני, וראיה  
לזה מהכתוב "אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשר מדם חלל ושביה מראש  
פרעות" שפירוש הכתוב, שה' ימלא את חרבו בדם של הגויים כשיכור -  
מפני דם חללים שהרגו את ישראל. וחרבו תאכל בשר גויים - בגלל ראש  
פרעות שעשו הגויים לישראל. ולפי זה היה לכתוב סדר הכתוב כך: "אשכיר  
חצי מדם, מדם חלל ושביה - וחרבי תאכל בשר, מראש פרעות". אלא שכך  
דרך הפסוקים בהרבה מקומות.

<sup>16</sup> דברים (יז, א) לא תנבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר  
רע פי תועבת ה' אלהיך הוא: והוצרך להביא פסוק זה כי סתם משמעות  
הלשון תועבת ה' משמע גם להדיוט לפיכך הביא ראיה מפסוק זה שתועבת  
ה' כתיב גם על איסור הקרבה לה' וכן הכא נמי פירושו שהוא תועבה לה'.



<sup>17</sup> תוכן דבריו. דהנה רבינו ניסים, הוא הר"ן (עבודה זרה כא, א בחידושו  
בד"ה מתני') כתב שפשוטו של מקרא בא לאסור על ישראל להכניס עבודה  
זרה לביתו, אלא שחז"ל (שם) אסרו מדרבנן להשכיר ביתו לגוי, והסמכוהו  
על הכתוב לא תביא תועבה, אף על פי שפשוטו של מקרא לא בהכי איירי.  
והוקשה לרבינו: א. כיון שפשוטו הכתוב היא לאסור להכניס תועבה,  
דהיינו עבודה זרה לביתו, מדוע אסרו חכמים להשכיר הבית לגוי, והרי  
הכתוב לא אסר רק על ישראל להכניס לביתו, ולא אסר להשכיר הבית לגוי,

לא תחמד כסף וזהב עליהם וכתוב ולקחת לך, דהוה ליה למיכתב  
לא תחמד כו' לקחת לך הא כיצד פסלו לאלוה לא תחמד פסלו  
מאלוה, (שבטלו) ולקחת לך. ולפי זה נראה ל<sup>14</sup> לפי מה שפרשו  
הקדמונים דביטול לא מהני בנעבד לגבוה, דהוה כמו אתנן דאסור  
לעולם, עיין חידושי הרמב"ן, יש לפרש דהוא על דרך המגבילות<sup>15</sup>  
לא תחמד כסף וזהב עליהם פן תוקש בו ולקחת, פירוש מה שאתה  
לוקח כשביטלו עכו"ם לעבודה זרה הוא יהיה לך, פירוש לך ולא  
לגבוה כי תועבת ד' אלדיך הוא, להקרבה וכמו שאמר להלן<sup>16</sup> לא  
תזבח שור ושה כו' כי תועבת ד' אלדיך הוא ונכון הוא לפי הדרש.

לכאורה, דהרי פשוט הכתוב הוא שלא תחמוד כדי שלא תקח, והוא המשך  
שלא תחמוד, ואין הכונה שמותר לקחת, לפיכך מבאר רבינו שקשיא לגמ'  
מדוע כתיב ולקחת, הוה לכתוב לקחת, כלומר לא תחמוד לקחת, ומדפליג  
וכתב ולקחת, משמעו לדרוש שלפעמים מותר לקחת. ומפרש שמואל,  
דהכתוב מרמוז על דין ביטול עבודה זרה, ורישא דכתיב ופסילי מתפרש  
לשני משמעויות: א. פסל, דהיינו אם תפסול ותעשה פסל - לא תחמוד. ב.  
פסל מלשון פסולת, דהיינו שתפסול אותו ותבטלו מאלוה, אז יהיה מותר  
לך. וכאילו כתיב אם תעשה פסל לא תחמוד, ואם תפסול ותעבדם מותר,  
ואז ולקחת לך.

<sup>14</sup> תוכן דבריו, שבא לבאר המשך הכתוב "ולקחת לך פן תוקש בו פי תועבת  
ה' אלהיך הוא" שכיון שיש שני פירושים בפסוק, אחד מלשון פסל, ואחד  
מלשון פיסול, אם כן גם המשך הכתוב יש לבאר איך יתפרש לפי הפירוש  
השני, דבשלמא לפי פירוש הראשון אתי שפיר, שלא תוקש בו כי תועבת ה'  
הוא, אבל לפי הפירוש שתפסול אותו ומותר לקחתו, מהו המשך הפסוק,  
ומבאר דהמשך הוא, שאם תפסול את אהליהם ולקחת - אז תקח רק לך -  
ולא להעלותו לה' כי אפילו אם תפסול את העבודה זרה היא תועבה לגבוה,  
כי בהמה וכל דבר שנעבד לעבודה זרה אפילו אם יפסלוהו ויבטלוהו אין  
ביטול מועיל לגבי נעבד לעבודה זרה, כמו שכתב הרמב"ן (עבודה זרה מז,  
א ד"ה הא דבעי). ותחילת הפסוק לא תחמוד כו' הוא איסור בפני עצמו שלא  
יחמוד כסף וזהב שעל העבודה זרה, פן יוקש בו, וכפי שמבארו רבינו להלן.  
<sup>15</sup> פירוש, לפי ביאור זה, המילים כי תועבת ה' עולה על המילים ולקחת לך,  
והמילים פן תוקש בו עולה על המילים לא תחמוד, ולפי זה היה צריך לכתוב  
סדר הפסוק כך: "לא תחמד כסף וזהב עליהם פן תוקש בו - ולקחת לך פי  
תועבת ה' אלהיך הוא", כלומר לא תחמוד כו' כדי שלא תטעה אחריהם,

# משך חכמה

פרשת עקב, פסקא א - ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תק טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©



[ה]

(ח, א) כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּ וְרַבִּיתֶם וּבְאַתֶּם וּבְאֶרֶץ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם: (יט) וְהָיָה אִם שָׁכַח תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַדְתָּם וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם הַעֲדֵתִי בְכֶם הַיּוֹם כִּי אֲבַד תֵּאבְדוּן: (כ) כְּגוֹיִם אֲשֶׁר ה' מֵאַבְרָהָם מִפְּנִיכֶם כִּי תֵאבְדוּן עֲקֹב לֹא תִשְׁמְעוּן בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיכֶם:

שמירת כל המצוות תנאי בקבלת ארץ ישראל

כל המצוה אשר אנכי מצוך היום וכו' וירשתם את הארץ. ובסוף הפרשה (פסוק יא) השמר לך פן תשכח וכו', (פסוק יט) והיה אם שכח תשכח והלכת אחרי אלהים אחרים העדותי כו' כי אבד

המכניס עבודה זרה לביתו, והא שאמרו במשנה פרק קמא דעבודה זרה דאין משכירין בית לדירה לעובד עבודה זרה הוא אסמכתא דברי רבינו נסים. ונראה עיקר פשוטו<sup>18</sup>, משום דכתיב ביפת תואר במלחמה והבאתה אל תוך ביתך, לכן אמר שהיא חסה על העבודה זרה על מחמדיה הכסף והתכשיטין שיש עליהן ותביא עמה לביתך, לכן אמר לא תביא תועבה אל ביתך שלא יביא רק החשוקה לבדה ומגלגל עמה עד שתגיייר, לכן אף שהוא אינו זוכה בהעבודה זרה, כיון שלוקחה לאשה מזהר על זה, לכן<sup>19</sup> אסרו חכמים להשכיר בית למי שמכניסה לשם אף שאינה של ישראל, ולכן אמר תועבה<sup>20</sup>, שכשהיא עדיין לא קיבלה שבע מצוות, אז יכולה לבטל ויהיה ככל כסף וזהב שאינה חשובה אצלם ואין זה תועבה, רק אם לא ביטלה אסור להביא, כן נראה לפי הפשט ויעויין ספר המצוות בזה<sup>21</sup>.

העבודה זרה מתועבת, זהו עיקר פשוטו של מקרא על פי קבלת חז"ל. ומכן למדו חז"ל, שכשם שאסרה לך תורה להכניס אשה אל ביתך עם העבודה זרה שעליה, אף על פי שהעבודה זרה היא שלה, מכל מקום אסרה תורה כיון שיש לך שייכות לאשה המביאה את העבודה זרה, כמו כן יש לאסור להשכיר ביתך לגוי שיש לך שייכות איתו, דהיינו השוכר את ביתך, כיון שייבא עבודה זרה, ובזה מיושב כל התמיהות דלעיל. זה נראה לי כונת רבינו אחר יגיעה רבה מאוד, כי דבריו נראים כספר חתום, ואני תפלה כי כיוונו לכונתו הגדולה.

<sup>18</sup> כאן חולק רבינו על הר"ן, ומפרש שפשוטו של מקרא אינו כדברי הר"ן לאסור להביא עבודה זרה לבית ישראל, אלא להביא יפת תואר עם העבודה זרה שלה.

<sup>19</sup> מיישב איך למדו חז"ל לאסור להשכיר הבית לגוי, ממה שאסרה תורה להביא יפת תואר עם העבודה זרה שלה, כפי שביארנו לעיל.

<sup>20</sup> מיישב הלשון תועבה.

<sup>21</sup> רצונו לומר שבספר המצוות לרמב"ם (מצות לא תעשה כה), משמע שהאיסור כולל כל שייכות לעבודה זרה, והוא קצת סיוע לדבריו. דו"ל: "והמצוה הכ"ה היא שהזהירנו מחבר דבר מעבודה זרה אל ממוננו אבל נרחק ממנה ומבתיה ומכל מה שייחוס אליה והוא אמרו יתעלה (ר"פ עקב) ולא תביא תועבה אל ביתך" עכ"ל.

שהרי אין הישראל זוכה בעבודה זרה של הגוי ואין לו שייכות אליה. ואין לומר דהוסיפו חכמים גדר וסייג ואסרו אף להשכיר לגוי, כיון שאין כל דמיון בין איסור הכנסת עבודה זרה לביתו לאיסור השכרה לגוי, דישראל המכניס עבודה זרה, הרי היא שלו, אבל אם משכיר הבית לגוי, אין לישראל שייכות לעבודה זרה. ב. מהו לשון תועבה, הרי עבודה זרה בכל התורה נקראת אליים, או אלהי מסכה, או פסל ותמונה, אבל לשון תועבה כולל כל התועבות, בכל הסוגים והענינים, ולמה דיברה תורה בלשון תועבה. ומחדש רבינו דחז"ל קבלו שפשוטו של מקרא איירי במכניס לביתו אשה יפת תואר. ויש לזה רמז בכתוב, שבפסוקים לפני כן איירי שה' יתן את הגויים בידכם, וממילא יהיו לכם בשביה אשת יפת תואר [בפרט לפי יסוד דברי רבינו בריש פ' כי תצא שדין יפת תואר רק כאשר מנצחים במלחמה, עיין שם] ויכניסנה לביתו, והיא תחמוד כסף וזהב שעליה ותביאם אל ביתך, ועל זה בא הפסוק לאסור להביא עבודה זרה זו לביתך, שאף על פי שאינה שלך אלא שלה, מכל מקום, כיון שיש לך שייכות אליה, כי אתה לוקחה לאשה, לפיכך אסור להביא עבודה זרה אלא אם כן האשה תבטל העבודה זרה. שאף על פי שאין ישראל מבטל עבודה זרה של גוי (עבודה זרה נב, ב), מכל מקום יכולה לבטל, כיון שעוד לא התגיירה, ולכן כתבה התורה עבודה זרה זו בלשון תועבה, כי לשון תועבה הוא ריחוק שאפשר לבטלו, כלומר, אל תביא את העבודה זרה כשהיא מתועבת, אלא האשה תבטלה ולא תהיה

# משך חכמה

פרשת עקב, פסקא א - ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תק טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

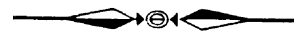
על מנת שיקיימו התורה, ונמצא דלא קיימו תנאים, אפילו באונס<sup>23</sup>, בטלה המתנה. וזה שאמר כל המצוה תשמרון לעשות, מתחילתה ועד סופה, למען תחיון כו' ובאתם וירשתם את הארץ

אלא ברצון נפשם מעצמם אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, לפיכך כשעברו על התורה עמד והגלם מן הארץ, משגלו מסרו מודעא על הדבר מדכתיב (יחזקאל כ') והעולה על רוחכם היה לא תהיה, אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכמשפחות האדמה לשרת עץ ואבן, וכדאמרין באגדה (סנהדרין ק"ה א') רבינו יחזקאל עבד שמכרו רבו כלום יש לו עליו וכו', לפיכך כשבאו לארץ בביאה שניה בימי עזרא, עמדו מעצמם וקבלוה ברצון שלא יטענו עוד שום תרעומות, והיינו בימי אחשורוש שהוציאם ממות לחיים, והיה זה חביב עליהם מגאולה של מצרים" עכ"ל. הנה מבואר ברמב"ן, דאף על פי שהיה להם מודעא לשמירת מצוות התורה, לא היה להם מודעא לזכות בארץ ישראל ללא שמירת המצוות, דלא ניתנה להם הארץ אלא לשמור המצוות.

ועל פי יתבאר היטב כל הדקדוקים, דפסוק א' מדבר בענין ארץ ישראל, שלא תרשו אותה אלא אם כן תשמרו את כל המצוות מתחלה ועד סוף, ואם תבטלו אפילו מצוה אחת אינכם יורשים את הארץ, כי ירושת הארץ היא בתנאי שתשמרו את כל המצוה, לכן דקדק הכתוב לכתוב "כל", מתחלה ועד סוף, ובפסוק יט מדבר על אבדם בכלל, ולא מן הארץ, אלא אפילו בגולה שבטלה הקבלה של הארץ, וגלו לחוץ לארץ, גם יאבדו אם יאבדו עבודה זרה, כיון שעונש עוון עבודה זרה אינו רק ביטול קבלת הארץ, אלא אבד תאבדון לגמרי, והטעם בזה, שאף על פי שכל המצוה היא תנאי על ארץ ישראל, ומיוחדת היא לישראל, אבל עוון עבודה זרה הוא על כל הגוים, כיון שגם בני נח נצטוו על איסור עבודה זרה (סנהדרין נו, א. רמב"ם מלכים ט, א), לכן בפסוק יט כתוב אבד תאבדון, פירוש, לגמרי, ומפרש הכתוב הטעם, כיון שאף על פי שבטלה קבלת הארץ, ואתם בגלות, מכל מקום אם תעבדו שם עבודה זרה אבד תאבדון לגמרי, כיון שעוון עבודה זרה אינו למנוע קבלת הארץ, אלא ככל בני נח שאבידן ה' מפני שעבדו עבודה זרה, ומיושב כל הדקדוקים, בס"ד.

<sup>23</sup> פירוש, אפילו שכפה עליהם באונס לקבל את התורה, והיא מודעא לאורייתא, מכל מקום תנאי באונס גם תנאי הוא, שהנותן מתנה לחבירו על תנאי, ואונסו לקבל התנאי, הוי תנאי, כיון שלא נתן לו המתנה אלא בתנאי זה, ובא לכאר דברי הרשב"א.

תאבדון. הענין<sup>22</sup>, דאמרו במסכת שבת (פח, א) דמודעא רבא לאורייתא. ופירש הרשב"א דהעונש היה על מה שכיון שלא קיימו את התורה, לא ניתן להם ארץ ישראל, שלא ניתן להם אלא



<sup>22</sup> [ה] תוכן דבריו א. ליישב הסתירה, דבפסוק א כתוב שכל המצוה היא כדי שתורשו את הארץ, ומשמע שאם לא תשמרו את המצוות, לא תרשו את הארץ, אבל לא תאבדון לגמרי, אלא רק ירושת הארץ תאבדו, כתוב, "(א) קל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות למען תחיון וירביתם ויבאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם". ובפסוק (יט-כ) כתוב שתאבדו לגמרי "והיה אם שכח תשכח את ה' אלהיך ויהלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחיתם להם העדתי ככם היום פי אבד תאבדון: פגוים אשר ה' מאבד מפניכם פן תאבדון עקב לא תשמעו בקול ה' אלהיכם". ב. מדוע כתוב בפסוק א' "כל" המצוה. ג. מדוע בפסוק כ צריכה התורה להוסיף טעם "פגוים אשר ה' מאבד מפניכם פן תאבדון".

ומבאר, דהנה גרסינן בשבת (פח, א) "ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט, יז) אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כנגיית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא, [פרש"י: שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם - יש להם תשובה, שקבלוה באונס]. אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש, [פרש"י: מאהבת הנס שנעשה להם]. דכתיב קימו וקבלו היהודים (אסתר ט, כז) קיימו מה שקיבלו כבר". ע"כ.

וכתב הרמב"ן (חידושי שבת, שם) [ובעין יעקב (שבת שם) הביא דבר זה בשם הרשב"א. לכן הביא המשך חכמה בשם הרשב"א] וז"ל "והא דאמרין בענין אגדה הא מודעא רבא לאורייתא, ומתוך כבר קבלוה בימי אחשורוש. קשה לי, וכי מה קבלה זו עושה מסופו של עולם לתחלתו, אם קודם אחשורוש לא היו מצוים, למה נענשו, ואם נאמר מפני שעברו על גזירת מלכם, אם כן בטלת מודעא זו, ועוד למה הצריכם לקבלה וברית, ונ"ל לומר דמתחלה אף על פי שהיה להם מודעא, מ"מ לא נתן להם הארץ אלא כדי שיקיימו התורה, כמו שמפורש בתורה בכמה פרשיות, וכתיב (תהלים ק"ה) ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו, והם עצמן מתחלה לא עכבו בדבר כלל, ולא אמרו במודעא כלום,

# משך חכמה

פרשת עקב, פסקא א - ה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תק טל: 052-7611435 מייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com) כל הזכויות שמורות ©

נעשים על העבודת גילולים כמו הגויים אשר ה' מאביד מפניהם,  
כי על עבודת גילולים נצטוו בני נח גם כן (סנהדרין נו, א. רמב"ם  
מלכים ט, א), ופשוט.

כו', ועיין מהרי"ק שורש קסו<sup>24</sup>. ובסוף פרשה אמר (פסוק יט)  
והיה אם שכח וכו' והלכת אחרי אלהים אחרים, שהוא עבודה  
זרה, אז אבד תאבדון, שאף על פי שבטלה הקבלה, מכל מקום



ונוטלים ממנו הוי אונס. ב. רבינו תם (שם) תירץ "דע"פ הדיבור היה, והרי  
כבעל כרחם, אבל בימי אחשוורוש קבלו מדעתם מאהבת הנס". ג. בשם  
רבינו מאיר תירץ המרדכי (שם) שחששו שיניעם במדבר, ומפחד היסורים  
נשבעו לכן הוי אונס. זה תוכן דבריו של המהרי"ק. והנה לפי שיטת הרמב"ן  
והרשב"א, מעיקרא לא קשיא מידי, שמה שנשבעו בערבות מואב לקיים  
התורה, הוא כדי לקבל את ארץ ישראל, ואין בזה מודעא לאורייתא, שלא  
קבלו את הארץ אלא על תנאי שישמרו את כל התורה, זה הנראה לי בכונת  
המשך חכמה.



<sup>24</sup> בנדפס: קס"ד והוא טעות סופר, דל"ת מתחלף בוא"ו. דבשורש קס"ד  
אין מדבר מענין זה, אבל בשורש קס"ו דן בזה. ותוכן דבריו, שדן באחד  
שנשבע לאביו על דבר מסויים, ומסר מודעא, שאנוס הוא להשבע על זה,  
דאם לא ישבע, לא יקבל מאביו מתנה אחרת. ופסק שם, שמניעת טובה לא  
הוי אונס, ולא הוי מודעא. והקשה המהרי"ק על זה מדברי המרדכי (שבועות  
פרק שבועות שתיים רמז תשנז), שהביא קושית התוס' (שבת פח, א) וז"ל  
"מודעא רבה לאורייתא - והא דאמר בנדרים (דף כה). שכרת משה ברית עם  
ישראל על התורה והמצוות והשביעם על כך ובפ' אלו נאמרין (סוטה לז):  
שקבלו את כל התורה בהר גריזים ובהר עיבל". והביא בשם ר"י לתרץ  
"דהתם נמי יראים מהקב"ה שמא לא יביאם לארץ ישראל, שהיה להם ליכנס  
לאלתר". שמע מינא דמניעת טובה הוי אונס. ומתרץ בג' דרכים: א. כיון  
שכבר הובטחה להם הארץ, הוי כקיבלו כבר המתנה, והמקבל מתנה